

Стульникова Ю. О.

Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

ПАПЕРОВИЙ ДЕКОР XVIII–XIX СТОЛІТЬ В УКРАЇНІ.
ПРОТОТИП ВИТИНАНКИ745.54:676(477)«17/18»
ID ORCID 0000-0002-2759-8992
DOI 10.33625/2409-2347-2019-3-59-63

Стульникова Ю. О. Паперовий декор XVIII–XIX століть в Україні. Прототип витинанки. Виникнення нового виду мистецтва — складний процес, що його важливо дослідити як рідкісне й унікальне явище. У статті висвітлюється процес народження нового виду мистецтва, котрий можна віднести як до декоративного, так і до образотворчого. Витинанкарство було досліджено М. Є. Станкевичем, але тогочасні суспільно-політичні умови не дали змогу розкриття всіх аспектів проблеми. Такими аспектами виступають: прототип витинанки і принципи творчого наслідування (мімезису) в декорі інтер'єру; наслідування простими класами — селянським і робітничим — тогочасних тенденцій оздоблення будинків заможної верстви населення.

М. Є. Станкевич висловив припущення щодо кустодій (паперові ажурні підкладки під печатки) як прообразу витинанки, однак згодом відмовився від цієї думки. Оскільки його припущення широко розповсюдилося в науковій літературі попри те, що самим автором воно було спростоване, питання щодо прототипу витинанки є відкритим.

Автором статті пропонується якісно нове осмислення історії мистецтва витинанки, де перший паперовий декор — шпалери — постає першопочатком виникнення нового виду декору. Доводиться зв'язок між шпалерами та мистецтвом витинанки, яке вийшло з народної творчості і, пройшовши шлях через декоративно-прикладне мистецтво, тяжіє до сучасного дизайну і графіки.

Ключові слова: витинанка, витинанкарство, паперовий декор, шпалери, купонні шпалери, М. Є. Станкевич, мімезис, наслідування.

Стульникова Ю. А. Бумажный декор XVIII–XIX веков в Украине. Прототип вытынанки. Возникновение нового вида искусства — сложный процесс, который важно исследовать как редкое и уникальное явление. В статье освещается процесс рождения нового вида искусства, который можно отнести как к декоративному, так и к изобразительному. Вытынанкарство было исследовано М. Е. Станкевичем, но общественно-политические условия того времени не позволили раскрыть все аспекты проблемы. Такими аспектами являются прототип вытынанки и принцип творческого подражания (мимезис) в декоре интерьера; подражание простых классов — крестьянского и рабочего — тенденциям оформления и украшения домов состоятельных слоев населения.

М. Е. Станкевич высказал предположение о кустодиях (бумажные ажурные подложки под печати) в качестве прообраза вытынанки, однако впоследствии отказался от этой мысли. Поскольку его предположение широко распространилось в научной литературе, невзирая на то, что самим автором оно было опровергнуто, вопрос о прототипе вытынанки остается открытым.

Автором статьи предлагается качественно новое осмысление истории искусства вытынанки, где первый бумажный декор — обои — предстает в качестве основания к возникновению нового вида декора. Также доказывается связь между обоями и искусством вытынанки, искусством, которое вышло из народного творчества и, пройдя путь через декоративно-прикладное искусство, тяготеет к современному дизайну и графике.

Ключевые слова: вытынанка, вытынанкарство, бумажный декор, обои, М. Е. Станкевич, мимезис, подражание.

Stulnikova Yu. Paper decoration in Ukraine in the XVIII – XIX centuries. Vytynanka Prototype. The emergence of a new form of art is a complex process which is important to explore for it is a unique phenomenon. This new type of art can, nevertheless, be attributed to both traditional and fine arts. The creation of Ukrainian folk art vytynanka was already studied by M. Stankevich. How-

ever, the socio-political conditions of that time did not allow to reveal all the aspects of the problem. These aspects are vytynanka prototype and the principle of creative imitation (mimesis) in the interior decoration.

M. Stankevich made an assumption about “kustodiyi” (paper lace underlays for the stamp) as a prototype of the vytynanka, but subsequently rejected the idea. Since his assumption has been widespread in scientific literature, regardless of the fact that the author has refuted it himself, the question of the prototype of the vytynanka is still open.

The author of the article proposes a new understanding of the history of the art of vytynanka, where the first paper decor – wallpaper appears as the basis for the emergence of a new type of decor. There is a relating between wallpapers and the art of vytynanka as the art which emerged from folk art and having passed its way through the arts and crafts stage aspires to contemporary design and graphics.

Objectives. The objective of this article is to discover the metamorphosis of the interior paper decoration which led to the emergence of a new kind of art, vytynanka. That is, a new understanding of the history of the wallpapers in the perspective of its being the background for the emergence of a new type of decor. Also, the goal is to search for and determine the vytynanka prototype.

Methods. Comparative and historical methods using art analysis elements were considered to be the most appropriate for this study.

Results. Re-examination of many written testimonies, encyclopedias, ethnographic classifications and publications by researchers of folk art made it possible to determine the emergence and sequence of development of wallpapers in Ukraine. It also established a relating between distinctive types of paper decor and various layers of society.

The advent of wallpaper was preceded by a period rich in other types of wall decoration. For a long time the term “shpalery” (Ukrainian for wallpapers) was used to call upholstery of walls by a fabric and by “obvoyi” and “koltryny” – type of decor hinged to some extent easel.

The development of decorative art among intelligentsia and ordinary people occurred in different ways, changing according to the social habits of a particular sector of society and influenced by its ideas and spirits. Wall paintings and other interior decor of the 17th and 18th centuries bore traces of cultural life of those times and reflected the tastes, views and concepts of various social classes of society, sometimes reproducing samples of décor which was used in Ukrainian buildings before the 17th century.

The interior of houses of representatives of the wealthy population (Cossacks, bishops or priests) was garnished with various colorful decorations and complemented by other types of embellishments. These were artistic wallpapers, painted “tiles”, incrustations, carvings, sculptures and rich picturesque wall ornaments.

The decor of a peasant’s house imitated some aspects of the rich but in its own folk style with greater observance of traditions and redefinition of the folk theme.

Thus, it became clear, that the appearance of wallpapers was a synthetic process that combined the use of a new material and printing technologies that already existed. Hand-painted, embroidered, woven decor of the 16th–17th centuries of skin, fur, canvas was replaced in the 18th century by a new material – paper.

The first paper koltryny (the word “wallpaper” was acquired later, borrowed from woven decor) was made manually using the equipment for fabric printing and wood cutting and represented printed graphics on paper. Alongside the printed koltryny, which looked like entire compositions following the path of wallpapers development in Western Europe, there emerged wallpapers imitating different types of decoration and printed on individual

sheets. At first, paper koltryny imitated fabric and subsequently other facing materials: marble or mosaics, various architectural details, molded decor. In the houses of ordinary people, motifs of patterns of various pieces of wallpaper form a whole ensemble of paperwork decor. Some of its elements imitated the French monumental-and-decorative art of Louis XV, and had signs of late classicism.

In parallel, among the peasant population, there was being developed wall painting in which the principle of creative imitation was observed. This kind of painting with its patterns and arrangements imitates all types of rich interior decor. Some examples of such painting imitating “wallpaper” were performed using tin and paper stencils resulting in “carpet” and tile appearance. The existence of paintings on paper with the subsequent cutting and gluing on walls, as well as cutting out individual elements from wallpaper, in particular the flower motifs, is confirmed. Such practices were often used by rural population. The sacramental motifs were used as protective ornaments to decorate houses for consecration. Such cases are explained by the location of manufacture of these wallpapers. The most famous printing houses were located in Kyiv, Lviv and Chernihiv within the monasteries and all their products were sanctified. Notes from the old printing house of the Stavropigian Brotherhood in Lviv justify the presence of equipment for manufacturing koltryny at the end of the 17th century.

Conclusion. Summing up the aforementioned, one can conclude that the prototype of vytynanka as a type of decorative applied art with its creation technique, material and purpose, it is handicraft paperwork: carved painted paper, carved motifs from wallpaper and “coupon” wallpaper sheets from which fragments are cut out to form various compositions on the walls.

Keywords: paper decoration, vytynanka, prototype, applied art, M. Stankevich, wallpapers, creative imitation (mimesis).

Постановка проблеми в загальному вигляді. В усіх куточках світу з появою доступного і зручного для різноманітних маніпуляцій матеріалу — паперу — відбувалися спроби використувати його не тільки у практичних цілях, а й для декорування. Робилися спроби і досліджувати феномен мистецтва вирізування з паперу. На теренах України основними науковими працями, присвяченими конкретно темам хатнього декору з паперу й витинанці, можна вважати дослідження «Прорезной орнамент в системе декора украинского жилища» українського мистецтвознавця, педагога, доктора мистецтвознавства, професора Михайла Євстахійовича Станкевича, а також його монографію «Українські витинанки». «Своєрідним прототипом українських витинанок можна вважати невеликі шматочки білого паперу з ажурно витягненими краями, що служили підкладкою і оздобою для канцелярських печаток в середині XVI ст.» — таке припущення, посилаючись на «Каталог колекції документів київської археологічної комісії 1369–1899» висловлює Михайло Євстахійович у своїй монографії [7, с. 10]. І хоча далі в тексті сам Михайло Євстахійович застерігає від швидких висновків: «Народні паперові прикраси, що послужили прототипом витинанок, не були ні наслідуванням, ні прямим продовженням канцелярських паперових “кустодій” і “силуетів” художників» [7, с. 12–13] — згодом перше припущення використовується в багатьох публікаціях різних авторів і набуває статусу твердження, наприклад у III томі видання «Історія декоративного мистецтва України» [3, с. 207].

Від другої половини XX століття до нашого часу значно збагатилася й урізноманітнілася джерельна база нашого дослідження: опубліковані матеріали етнографічних розвідок та музейних

зібрань спричинилися до необхідності знов проаналізувати генезу мистецтва витинанки. Зокрема проблема пошуку прототипу цього виду мистецтва, для розуміння його морфології, стоїть чи не на першому місці.

Зв’язок праці з важливими науковими і практичними задачами. Стаття є частиною дослідження, присвяченого осмисленню графічної мови витинанки як нового виду мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині, за бурхливого розвитку технологій, швидкого інформаційного потоку і плину часу, «швидке» мистецтво вирізування з паперу знаходить усе більше прихильників серед професіональних художників і дизайнерів. Саме простота і швидкість виконання штучного твору мистецтва захоплюють багатьох мистців. Таким чином, популярність мистецтва витинанки зумовлює і зростаючий інтерес із боку мистецтвознавців. З моменту написання першої наукової праці, присвяченої прорізному паперовому декору української хати, вже багато вітчизняних науковців присвятили свої дослідження витинанці.

Продовжили справу М. Є. Станкевича О. Тихонюк з дослідженням «Мистецтво витинанки в Україні кінця XX — початку XXI століття» [8] і З. Косицька «Еволюція української витинанки XX — початку XXI ст.: художні осередки, традиції, новаті» [4]. Перераховані праці мають оглядовий ретроспективний характер, де виявляються й упорядковуються різні системи візерунків витинанки, розробляється певна структура типологізацій. Так, Олена Тихонюк у зазначеному дослідженні продовжує роботу свого наставника М. Є. Станкевича: ґрунтовніше розкриває поняття професійної сучасної витинанки, увиразнює її важливість як навчального завдання у педагогічній практиці [8]. Зінаїда Косицька спрямовує науковий інтерес на дослідження художніх осередків, регіональних особливостей витинанки народних майстрів, amatorів та професійних художників [4].

Таким чином, у контексті перерахованих праць є важливим філософське осмислення народження нового виду мистецтва. Мистецтва, яке вийшло з оздоблення інтер’єру і, пройшовши шлях набуття ним характерних ознак, які в нашому дослідженні складають поняття графічної мови витинанки, перетнуло межі декоративно-прикладного мистецтва, повернулося до графіки й дизайну, з яких виокремилася.

Формулювання мети статті. Метою статті є висвітлення метаморфози паперового декору інтер’єру, яка спричинила появу нового виду мистецтва — витинанки. Тобто якісно нове осмислення історії паперових шпалер у ракурсі підґрунтя до виникнення нового виду декору. Також пошук і визначення прототипу витинанки.

Викладення основного матеріалу дослідження. Перші звістки про паперовий декор взагалі та декор, що потрібно було вирізати, знаходимо в праці Костянтина Віталійовича Широцького (Шероцькій) «Очерки по истории декоративного искусства Украины. Художественное убранство

дома в прошлом и настоящем» 1914 року видання. Системний підхід до викладеного науковцем матеріалу дозволяє досить чітко уявити складний процес становлення і розвитку цілого комплексу заходів щодо художнього оздоблення інтер'єру. Дуже важливими для осмислення процесу виникнення й застосування паперового декору в системі різного роду оздоблення інтер'єрів в Україні XVII–XVIII ст. є документальні свідчення, на які спирається К. Широцький у своїй праці: «Про різноманіття декоративних технік оздоблення приміщень на Україні в XVII–XVIII ст., зокрема про будівлі при “кафеляхъ, колтринах і обояхъ”, які їх наповнюють, кажуть акти Львівського Ставропігійського Інституту (Братства); опис та вид гетьманського будинку — акти музею Тарновського в Чернігові: Акти Південно-Західної Росії, Архів Південно-Західної Русі, документи “южно-русского” архіву в Харкові й багато інших» [9, с. 18].

Появі паперових шпалер передував період, багатий на інші чисельні види декоративного оздоблення. Довгий час шпалерами називали оббивку стін тканиною, а «обоями» і «колтринами» — навісний (певною мірою станковий) декор.

У Широцького можна зустріти свідчення про те, що різноманітні живописні прийоми декорування українського (козацького, архієрейського або священницького) житла того часу доповнювалися й іншими видами прикрас. Це були художні шпалери, розписні «кафли», інкрустації, різьблення, скульптури та багаті настінні живописні орнаменти [9, с. 87]. Безумовно, живописний, розписний декор XVII–XVIII ст., стилістично впливаючи на орнаментику тканин для оббивки, згодом здійснював вплив і на художню мову паперових шпалер. Тому він також становить інтерес для нашого подальшого дослідження.

Традиційні види орнаментів розпису будинків у декоративному мистецтві XVII–XVIII ст. були частково замінені готичними мотивами, в яких панував візерунок, схожий за композицією на східний килим, доповнені мотивами мистецтва Відродження й усіма пізнішими стилями. Водночас настінний декор не переставав тяжіти до традиційного мистецтва, східного та візантійського.

Настінні розписи в інтер'єрі XVII–XVIII ст. носили сліди культурного життя свого часу і відображали смаки, погляди й поняття різних соціальних верств суспільства, відтворювали іноді зразки декору, який використовувався в українських будинках ще до XVII ст. Поряд з цим, розвиток декоративного мистецтва освічених верств та простого люду «йшов різними шляхами, змінюючись відповідно до захоплень тих чи інших шарів суспільства певними ідеями або настроями. Усе це служило причиною виникнення нових і різноманітних сюжетів зокрема і до більшого розвитку мистецтва в цілому» [9, с. 89].

«Станкового» роду декор («навісні» декорації) деякими своїми властивостями був більш зручний для оздоблення житла, ніж настінні розписи, адже його можна було купити вже готовим і розташовувати в будь-якому місці. Ці властивості

зумовлювали можливість домашнього і ремісничого виробництва таких декорацій і, разом з тим, — їх масового поширення. До навісних декорацій також слід віднести візерунчасті вибійки або ткани чи вишиті тканини, шкіри та шпалери.

Акти XVI–XVII ст. називають такі декорації «колтринами», а в щоденниках М. Ханенка вони названі «шпалерами». Шпалери та колтрини, написані клейовими або олійними фарбами, купувалися в художників готовими. Спочатку їх доставляли з-за кордону (про що свідчать назви: італійські — «колтрини», німецькі — «шпалери»), пізніше вони виготовлялися на місці.

У XVII ст. полотняні та шкіряні розписні декорації стали замінюватися кольоровими оббивками з тканин і паперу — «обоями». До Польщі подібного роду декор разом зі шпалерною мануфактурою перемістився при королі Михайлі Казимирі і швидко поширився на її українській території; перші ж художники, викликані з України на північ за Петра I та його наступників, сприяли поширенню шпалер по всій Великоросії [9, с. 116].

Є велика кількість свідчень частого використання паперових шпалер в оформленні інтер'єру козацьких часів. Подібний паперовий живописний декор зі складними й вигадливими сюжетами описує у своїх працях Гільом де Бонплан, який перебував в Україні з 1632–1648 рр., Шафонський, доктор Йоган Яків Лерхе, фон Вигель (Филип Филипович Вигель). Шпалери застосовувалися в помешканнях світських людей і духовних осіб. Зразки шпалер, виготовлених у Києві та Чернігові, можна побачити на обкладинках стародруків XVII–XVIII ст.

Особливі вимоги до виробництва паперових «декорацій» робили складним досягнення високої якості шпалер, вироблених на місці. Таким чином, східноєвропейські шпалери не були високоякісними, проте відрізнялися більшою декоративністю.

На кімнатних шпалерах, крім орнаментів, містилися портрети та різні живописні композиції на міфологічні, історичні теми й сюжети популярної тоді «китайщини». В «Енеїді» І. Котляревський описує світлиці Латина, оббиті шпалерними зображеннями Гонти, Залізняка і гайдамаків. Відомо, що І. П. Котляревський мав на увазі зображення на паперових шпалерах на зразок народних картинок, адже «шпалером» у народному побуті називалися саме шпалери з паперу. «Шпалери — були поширені на Україні уже в XVII ст. Становили собою килими з різних тканин, якими оббивали стіни житла. На шпалери часто наносили сюжетні чи пейзажні малюнки. Шпалери, на полотно яких наносився малюнок фарбами, називали ще колтринами. У XVIII ст. появились близькі до нинішніх друковані паперові шпалери» [5, с. 222]. Також зафіксовані прекрасні зразки паперових шпалер другої половини XVIII ст. в Чернігові в музеї Тарновського з Батуриного палацу і в Козельці в будинку Віри Драган (Дараган).

Шпалери в будинках заможної верстви населення. Яскравим прикладом художнього

паперового оздоблення помешкань заможної верстви населення виступають шпалери Покорщини, садиби Дараганів (полковника Юхима Дарагана і Віри Розумовської). У гармонійних і багатих композиціях цих шпалер кольорові візерунки і мармурово-бронзові гризайлі доповнювалися пастельними зеленувато-сірими фонами. Майже всюди мотиви візерунків підібрані з різних шматків шпалер у цілі декорації. З окремих відрізків шпалер, на яких були зображені колонки і фризові обрамлення, на тлі зі шпалер, які імітують мармурове оздоблення стіни, виділені великі й маленькі площі у вигляді фільонок, арок і світлових прольотів. На ці обрамлені поверхні вклеювалися квіти, розкішні вазони, букети, зображення мармурових античних статуй, бронзових або срібних ваз на мармурових постаментах, перевитих гірляндами. Одна з наклеєних живописних фільонок була прикрашена класичним акантовим гротеском, пом'якшеним у порівнянні з давньоримським живописом, на інших фільонках вільна витягнута площа заповнена розкішним псевдоліпним малюнком винограду, під самим карнизом розміщений квітковий бордюр, який підтримується зображенням імітації рельєфу мармурових піластрів з базами, оздобленими орнаментальними скульптурними фільонками і парними напівколонками з коринфськими капітелями, тощо. Описаний вище приклад декорування належить до другої половини XVIII ст. і виявляє риси французького декоративного мистецтва того періоду.

Декор, що виник як засіб імітації настінного розпису, живопису, а також ліплення, поєднав усі ці види мистецтва шляхом друку і обрав оптимальний для цього матеріал, папір, а як засіб декорування — аплікацію.

Паперовий декор житла селянства.

Друковані живописні шпалери, які до початку XIX ст. міцно увійшли в побут сільського жителя і виготовлялися для його вжитку тогочасними шпалерними фабриками, були геть позбавлені витонченості попередніх зразків. Дешевизна, доступність, величезна пропозиція сприяли значному поширенню фабричних шпалер, хоча вони й не витримували порівняння навіть зі шпалерами, виготовленими вручну народними сільськими декораторами і такими, що являли собою розписані кольоровими візерунками газетні розвороти. Прибиті під образами сільської хати подібні народні (селянські) малюнки були набагато самобутнішими й цікавішими, ніж призначена для широких мас продукція. Таким самобутнім декором були й «налепне узору ізь бумаги (“теремці”, “фрески” и “різки”)), подібні аналогічним польським «Wycinank’am’ i nalepiank’am’» [9, с. 124].

М. В. Бабенчиков у своїй праці «Народное декоративное искусство Украины» торкнувся теми паперового декору в рамках висвітлення настінного розпису. На думку дослідника, паперовий декор нерозривно пов'язаний з народним розписом, виступає його продовженням, нащадком, інструментом і джерелом натхнення. Під час описання орнаментів розпису, розповсюджених

у народному побуті XIX ст., науковець простежує західний вплив: «Как результат западных влияний, проникших из города, в росписях украинских хат можно часто встретить букеты и ветки в вазонах. Они напоминают расположением рисунка и изогнутостью линий и форм типичные мотивы украинского барокко — архитектуры, резьбы и старых киевских изданий» [1, с. 14].

Також про наслідування популярних у той час тенденцій і течій у мистецтві оздоблення інтер'єру в розписах та іншому оздобленні селянських хат свідчить і розташування орнаментів та окремих мотивів. М. В. Бабенчиков вказує на це: «В отдельных случаях орнамент росписи (не без влияния города) бывает расположен сплошь по всей стене целыми рядами, как обои (так называемые “шпалеры”), а отдельные цветы, растения или несложные по форме узоры размещаются в повторяющихся косых четырехугольниках или соединяются друг с другом красочными линиями. Выполняют эти узоры при помощи бумажных трафаретов» [1, с. 17]. Таким чином, використання паперових трафаретів було справою звичайною і застосування поряд із цим прорізного паперового декору для оздоблення хат відповідало практичним цілям. До особливої групи належав розпис, розташований окремими мотивами не на самому ґрунті стіни, а на папері. Вирізані за зовнішнім контуром, ці мотиви потім наклеювалися на побілку. Такого роду розпис застосовувався здебільшого на печач, виконувався аніліновими фарбами і відрізнявся соковитістю й свіжістю барв. Різновидом такого настінного розпису також виступала аплікація, в якій мотив візерунка вирізався окремими частинами (вазонами, букетами, мереживами) з кольорового глянсуватого паперу і також наклеювався на стіну.

Не менш важливою є сакральна і релігійна сторона застосування паперового декору. Дослідниками зафіксовані випадки використання невеликих шматочків шпалер або вирізаних зі шпалер малюнків квітів для оздоблення, «заквітчування» хати на свята. Виготовлені друкарнями при монастирях, ці шпалери освячувалися, як і будь-яка інша продукція, кропінням святою водою і читанням молитов. Після обряду для пересічних вірян шпалери набували статусу оберега, тобто речі, яка має силу освятити і місце її розташування [6, с. 361].

Ці та вищеозначені випадки і засоби використання вирізаних мотивів зі шпалер для декору інтер'єру дають змогу з упевненістю назвати їх прототипом витятого декору — витинанок.

Висновки з даного дослідження. Аналіз вищезгаданих публікацій дозволив зафіксувати виникнення і певну послідовність розвитку паперових шпалер в Україні. Також допоміг встановити зв'язок окремих видів паперового декору в будинках різних прошарків населення.

Таким чином, з'ясовано, що виникнення паперових шпалер було процесом синтетичним, який поєднав використання нового матеріалу і технологій друку, які вже існували. Навісний розписний, вишитий, тканий декор XVI–XVII ст.

зі шкур, хутра, полотна (так звані «поднебення», «подволокі», «колтрини») у XVIII ст., залишивши назву «колтрин», отримав своє втілення у новому матеріалі — папері. Згодом паперовий декор, запозичивши назву шпалер і повторюючи шлях їх розвитку в Західній Європі, наслідує тканинні шпалери й імітує інші види оздоблення. У будинках світських людей з мотивів візерунків різних шматків шпалер укладається цілий ансамбль паперового оздоблення, а серед селянського населення поширюється різного роду прорізний паперовий декор, у тому числі й розпис на папері з подальшим вирізанням і наклеюванням на стіну. Папір міцно входить у побут і доповнює перелік матеріалів для художньої творчості.

Тож доходимо висновку про те, що прототипом витинанки як виду декоративно-прикладного мистецтва за технікою створення, матеріалом і призначенням виступають кустарні паперові оздоби: вирізаний розпис на папері, вирізані мотиви зі шпалер і аркушеві «купонні» шпалери, з яких вирізалися фрагменти для утворення на стінах певних композицій.

Подальші наукові дослідження можуть бути спрямовані на освітлення розвитку галузі виготовлення шпалер в Україні, на зв'язок і взаємовплив гравюри, вибійки й витинанки; на дослідження феномена метаморфози видів декоративного мистецтва і на їхнє подальше існування в дизайні. Важливим є також пошук образотворчих засад виокремлення нового виду декоративного мистецтва шляхом дослідження його графічної мови й дослідження подальшого розвитку витинанки в сучасному мистецтві.

Література:

1. Бабенчиков М. В. Народное декоративное искусство Украины [Текст] / М. В. Бабенчиков. — М. : Государственное архитектурное издательство, 1945. — 86 с.
2. Бібліологічні вісті [Електронний ресурс] / Український науковий інститут книгознавства ; ред. : Ю. Меженко, Я. Стешенко, М. Іванченко. — 1927. — № 1. — 132 с. — Режим доступу : http://uartlib.org/download/BibliologichniVisti_1_1927_uartlib.org.pdf (дата звернення : 12.05.2019). — Назва з екрана.
3. Історія декоративного мистецтва України [Текст] : У 5 т. / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; наук. ред. Т. Кара-Васильєва. — К., 2009. — Т. 3. — 516 с. — ISBN 978-966-02-5418-3.
4. Косицька З. Еволюція української витинанки XX — початку XXI ст.: художні осередки, традиції, новачі [Текст] : дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.01 / Косицька Зінаїда Миколаївна ; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. — К., 2018. — 24 с.
5. Котляревський І. Енеїда [Текст] / Іван Котляревський. — К. : Мультимедійне видавництво Стрельбицького, 2016. — 410 с.

6. Потапова Н. Українські витинанки: науковий опис, сучасний стан вивчення і розуміння [Текст] / Н. Потапова // Українознавство : науковий, суспільно-політичний, культурно-мистецький, релігійно-філософський, педагогічний журнал. — К., 2004. — Ч. 1/2. — С. 358–373.
7. Станкевич М. Є. Українські витинанки [Текст] / М. Є. Станкевич. — К. : Наукова думка, 1986. — 122 с.
8. Тихонюк О. В. Мистецтво витинанки в Україні кінця XX — початку XXI століть [Текст] : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.06 / Тихонюк Олена Володимирівна ; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. — Івано-Франківськ, 2010. — 17 с.
9. Шероцкий К. Очерки по истории декоративного искусства Украины. Художественное убранство дома в прошлом и настоящем / К. Шероцкий. — К. : Тип. С. В. Кульженко, 1914. — 141 с.

References:

1. Babenchikov, M. V. (1945). *Narodnoe dekorativnoe iskusstvo Ukrainy* [Folk decorative art of Ukraine]. Moscow : Gosudarstvennoe arhitekturnoe izdatel'stvo. (In Russian)
2. Mezhenko, Yu., Steshenko, Ya. & Ivanchenko, M. (Eds). (1927). *Bibliologichni visti — Biblical news*, 1, 1–132. (In Ukrainian)
3. Kara-Vasyliieva, T. (Ed.). (2009). *Istoriia dekoratyvnoho mystetstva Ukrainy*. [History of decorative art of Ukraine]. (Vol. 3). Kyiv. (In Ukrainian)
4. Kosytska, Z. M. (2018). *Evolutsiia ukrainskoi vytynanky XX — pochatku XXI st.: khudozhni osередky, tradytsii, novatsii* [Evolution of the Ukrainian Vytynanka XX — early XXI century: artistic centers, traditions, innovations]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv. (In Ukrainian)
5. Kotliarevskiy, I. (2016). *Eneida* [Eneid]. Kyiv : Multymediine vydavnytstvo Strelbytskoho. (In Ukrainian)
6. Potapova, N. (2004). *Ukrainski vytynanky: naukovyi opys, suchasnyi stan vyvchennia i rozuminnia* [Ukrainian Vytynankas: Scientific Description, Current State of Research and Understanding]. *Ukrainoznavstvo*, 1/2, 358–373. (In Ukrainian)
7. Stankevych, M. Ye. (1986). *Ukrainski vytynanky* [Ukrainian Vytynanka]. Kyiv : Naukova dumka. (In Ukrainian)
8. Tykhoniuk, O. V. (2010). *Mystetstvo vytynanky v Ukraini kintsia XX — pochatku XXI stolit* [The art of Vytynanka in Ukraine end of the XX — beginning of the XXI centuries]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Ivano-Frankivsk. (In Ukrainian)
9. Sherotskii, K. (1914). *Ocherki po istorii dekorativnogo iskusstva Ukrainy. Hudozhestvennoe ubranstvo doma v proshlom i nastoyaschem* [Essays on the history of decorative art of Ukraine. The artistic decoration of the house in the past and present]. Kyiv : Tip. S. V. Kul'zhenko. (In Russian)

14.05.2019